

Проектът е финансиран от
Програма "Култура" на Столична община.

• разказване
• четене
Помогни ми да се справя сам.

ЕМА

ЕДИН ПРЕКРАСЕН ДЕН

книгата »

За да проходи, детето първо се учи да държи главата си стабилна, да сяда, да пълзи и да се изправя. Когато започва да чете, то се опира на редица придобити по-рано езикови и познавателни умения (речников запас, фонологични и граматически умения, внимание, памет).

Долуизложените фази на четенето не отговарят на точно определена възраст, въпреки че е посочена времева рамка за усвояване на дадени умения. При някои деца готовността за четене може да бъде достигната още на три години, при други значително по-късно от типичната възраст (5-7 г.). Не бива да забравяме, че децата са много индивидуални, а тенденциите са те да се учат все по-рано да четат. Съществуват програми, които стимулират четенето още в бебешка възраст. От друга страна, в забързаното ежедневие, родителите невинаги имат необходимото време, за да стимулират пълноценно детето. Следователно при започване на училище децата се различават значително помежду си по това какви предшестваша умения и опит имат в боравенето с писмени текстове.

Фази на усвояване на уменията за четене

Децата преминават през 5 различни фази (Характеристиките на всяка фаза са онагледени в таблица.), за да се превърнат в компетентни читатели, но за разлика от прохождането, което е биологично заложено, за овладяването на уменията за четене и писане заобикалящата среда е решаваща. Затова и родителите, които назидателно карат децата да четат, но те самите не показват интерес към четенето и не притежават книги, трудно могат да бъдат автентичен ролеви модел. И докато устната реч се усвоява непреднамерено в процеса на общуване, пълноценното ограмотяване зависи също и от адекватни образователни стратегии в предучилищна възраст и началните години в училище.

Фази на развитие
на четенето

Характерни особености в поведението на детето

№ 1

Предлитерална
фаза на четенето
(6 месеца-
5 години)

Към края на тази фаза детето:

- Назовава и разбира причинно-следствени връзки
- Устният му запас от думи се увеличава, използва по-сложни изречения
- Има интерес към книги и осъзнава, че писменият текст има собствено значение
- Задава въпроси към прочетен текст, коментира илюстрациите
- Разпознава някои букви, най-вече първата буква на собственото си име и първите букви на имената на близки хора
- Разпознава символи и лого изображения на любими брандове (LEGO, Barbie)
- Учи стихчета и песнички по-лесно, запаметява рими

№ 2

Първи стъпки в
четенето
(5-7 години)

- Пресъздава основни сюжетни линии в дадена история
- Разсъждава аргументирано за действията на героите
- Категоризира предмети по 2 признака
- Може да обясни функциите на даден предмет
- Обяснява и спазва правила при настолни и двигателни игри
- Затвърждава връзката между звуковете и буквите
- Владее азбуката
- Може да напише своето име и някои групи заучени като образи думи
- Започва да среща думи с лесна сричкова структура от типа („пате“, „коте“)
- Назовава първи звук на думите и дели думите на срички без проблем, може да определя дължини на думи („пеперуда“ е по-дълга дума от „слон“)
- Осмисля писмената реч като обект със собствени правила.

Фази на развитие на четенето	Характерни особености в поведението на детето
<p>№ 3</p> <p>Затвърждаване на уменията за четене (7-8 години)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Борави със значително по-богат лексикален запас ● Разполага с вербална памет близка до тази на възрастните ● Е овладяло напълно граматиката на родния език в устаната реч, използва сложни разнотипни съставни изречения ● Чете лесни текстове все по-гладко ● Все още се справя по-ефективно със слушането на текстове, отколкото с прочитането им ● Чете автоматизирано, развива визуален речник от думи, които се четат като неразделими единици ● Преработва думите не просто на срички, а разпознава цели морфемни („раз-позна-ва-те“) ● Открива по-лесно печатни грешки в текста ● Постига гладкост при четенето не просто чрез скорост, а чрез способността за разпознаване на букви, буквосъчетания, значение, граматическа функция, морфологични елементи ● Освобождава когнитивен ресурс за осмисляне на прочетеното като следствие от гладкото четене.
<p>№ 4</p> <p>Гладко четене и четене с разбиране на прочетеното (9-15 години)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Умее да разбира текста в дълбочина (четене между редовете) ● Запаметява релевантната информация в текста ● Умее да предвижда и анализира прочетеното ● Открива смислови несъответствия в текста ● Прави паузи за разсъждения или препрочитане на смислово значими части от текста ● Осмисля хумор, ирония, алегории и метафори, образи на герои ● Възприема все повече четенето като среща с нови идеи, усвояване на знания, разширяване на емоционалната интелигентност, осмисляне на морални норми

Фази на развитие на четенето	Характерни особености в поведението на детето
<p>№ 5 Експертиза в четенето (след 16 години)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Чете стратегически, като активира предшестващо знание по дадена тема преди, по време на и след прочитането на даден текст ● Синтезира прочетеното и си създава собствена позиция ● Чете асоциативно и критично ● Борави с широк спектър от разнотипни текстове – научни и художествени, както и с осмислянето на различни гледни точки при четене ● Осмисля текстове с висока степен на комплексност значително по-добре при прочитане, отколкото при слушане

Използвана литература

Siegel. L. (1993). The Development of Reading. *Advances in Child Development and Behavior*, 24, 63-97

Van den Broek, P., Tzeng, Y., Ridsen, K., Trabasso, T., and Basche, P. (2001) Inferential questioning: Effects on comprehension of narrative texts as a function of grade and timing. *Journal of Educational Psychology*, 93(3), 521-529.

Wolf, M. (2008). *Proust and the squid: the story and science of the reading brain*. Cambridge: Icon Books.

Диляна Лулчева - логопед и възрастов психолог